

Ukraine Expert Talks

«Каменем спотикання стане Крим»

Інтерв'ю із **Сьюзан Стюарт**,
Старшою науковою співробітницею
Німецького інституту з міжнародних питань та безпеки (SWP)

Яким, на Вашу думку, є рівень знань про Україну в Німеччині як серед політиків, так і в суспільстві загалом?

Я вважаю, що думки політиків та громадян різняться. Я б почала із політичних еліт. Ті, хто постійно мав справу з Україною протягом останніх років, звісно, отримали високий рівень знань, принаймні в тому секторі, з яким вони були пов'язані. Я б сказала, що після початку війни почалась набагато інтенсивніша взаємодія з Україною, тому ті люди, які звикли працювати з країною, можливо, поглибили свої знання.

Рівень знань також може залежати від сектора. Повномасштабна війна призвела до того, що співпрацю в певних секторах було важко продовжувати. Однак у військових і безпекових сферах зараз задіяно набагато більше людей. Загалом рівень знань підвищився, особливо у спеціалізованих галузях, і знання про Україну зараз відіграють набагато більшу роль, ніж відігравали раніше. По-друге, вони розширилися в тому сенсі, що дедалі більше людей постраждали від ситуації, а отже пов'язані з країною.

Що стосується німецького суспільства, я вважаю, що в цілому знання про Україну доволі обмежені.

Що стосується німецького суспільства, я вважаю, що в цілому знання про Україну доволі обмежені. Через певні значні, періодичні події, такі як Помаранчева революція, Майдан, а тепер і повномасштабна війна, Україна з'являлась в новинах лише час від часу, і у ті моменти у людей зростав інтерес. На жаль, на цих етапах зазвичай початковий інтерес до України поступається місцем інтересу до участі Росії.

Після Майдану відбулася анексія Криму, потім фактична окупація частини Донбасу, а тепер у контексті поточної війни розмови часто обертаються навколо Росії. Хоча

я б сказала, що це лише частково стосується нинішньої війни, тому що *чимало німців співчують Україні. Багатьох також цікавлять ефективність українських збройних сил, досягнення українського суспільства, труднощі, які переживають люди, а також питання відбудови.* Крім цього, багатьох громадян цікавить, чому Росія це робить і чому її армія погано воює. Тим не менш, основна увага при цьому приділяється позиції України, завдяки чому жителі Німеччини набагато більше дізналися про вашу країну.

Цьому також сприяє велика кількість біженців – до Німеччини приїхало близько мільйона українців. І більшість людей, які їх прийняли, раніше майже не взаємодіяли з Україною. Це неформальний тип взаємодії, але він дедалі більше привертає увагу людей до того, що Україна існує, до українського народу та подій, які змусили його покинути свою країну. Вони розповідають про своє життя, про свої труднощі через війну. Крім цього, звичайно, серед українських біженців багато дітей, які інтегруються в школи, тож німецькі діти дізнаються щось про їх ситуацію та культуру.

Тож я сподіваюся, що навіть незважаючи на жахливу ситуацію, через яку так багато людей змушені були покинути свою країну, вона може спричинити позитивний побічний ефект – що знання про Україну проникнуть у німецьке суспільство набагато більшою мірою, ніж це було раніше.

Що стосується німецького суспільства, я вважаю, що в цілому знання про Україну доволі обмежені.

Чимало німців співчують Україні. Багатьох також цікавлять ефективність українських збройних сил, досягнення українського суспільства, труднощі, які переживають люди, а також питання відбудови.

Як би Ви прокоментували потенційний руйнівний вплив Росії? Певні німецькі політичні рухи та частина суспільства є більш сприйнятливими до російських наративів, хоча вони, безумовно, менш впливові, ніж до війни. Тим не менше, які, на Вашу думку, частини суспільства та політичні класи є найбільш вразливими до російських провокацій та маніпуляцій? Чи можемо ми нарешті сказати, що Німеччина виробила умовний імунітет до російських гібридних інтервенцій?

Я не думаю, що у Німеччини є імунітет до російських гібридних інтервенцій.

Ні, я не думаю, що у Німеччини є імунітет. Це дуже складне питання. Я думаю, що ті групи, які раніше були найбільше пов'язані з Росією або були схильні підтримувати російські наративи, сьогодні мають найменший імунітет. Тому що психологічно вкрай складно змінити свої погляди на 180 градусів. Аналогічну ситуацію ми могли спостерігати навіть після анексії Криму, коли люди справді боролися з думкою, що це зробила Росія. Це суперечило їхнім попереднім уявленням про Росію та її керівництво. Тому я думаю, що більшість менш ті самі групи все ще залишаються вразливими.

У політичній сфері як «Альтернатива для Німеччини», так і «Ліві» мали дуже проросійські наративи в минулому. І ми бачимо, як вони дещо відійшли від цих наративів, але не настільки, як можна було очікувати. Ми також чуємо аргументи на кшталт: «Так, те, що робить Росія, неправильно, але Захід має запитати себе, чи не винен він сам, хоча б частково». І, звичайно, у нас є соціал-демократи, які протягом тривалого часу були найбільш дружньою до Росії партією в уряді, особливо за часів Герхарда Шредера. Безумовно, війна стала тривожним сигналом для деякого на політичній арені. Проте боротьба все ще триває. Це також питання поколінь – досі є люди, які прив'язані до *Ostpolitik* Віллі Брандта тощо.

Я вважаю, що саме тому для Німеччини так важливо виробити нову політику щодо Росії. Відсутність такої нової політики означає, що ці люди можуть озиратися на попередню політику та говорити щось на зразок: «Гаразд, наразі ми перебуваємо в кризовому режимі, але одного дня ми вийдемо з нього і тоді зможемо повернутися назад та включити деякі елементи попередньої політики». Це політична сторона питання. Щодо суспільства ситуація дещо відмінна.

Однією з проблем є той факт, що ставлення до Росії у східній Німеччині незмінно більш позитивне, ніж у західній Німеччині. Наприклад, на сході менше людей підтримують введення санкцій чи навіть офіційну політику щодо Росії загалом, ніж на заході. З цим також пов'язані певні антиамериканські настрої, які частково виникли через спосіб соціалізації людей у Німецькій Демократичній Республіці. Ось чому це здебільшого питання поколінь, хоча проблема не лише в цьому. Я думаю, що таке ставлення до Росії та США також пов'язане з певним уявленням німців зі східної частини про те, що вони є громадянами другого сорту, навіть зараз, у ширшому німецькому контексті, а також з повагою до авторитарного стилю управління.

Отже, ми маємо людей, які схильні до такого ставлення, які були і залишаються більш вразливими до російських нарративів. Тоді вникає загальне питання про необхідність більше акцентувати увагу на критичному мисленні – це, по суті, корінь проблеми. Люди, які недостатньо відчували акцент на критичному мисленні в німецькій системі освіти, можуть демонструвати більшу симпатію до Росії. Я вважаю, що це сфера, де потрібно працювати.

Крім того, ми маємо питання про так званих «російських німців» – людей, які приїхали з колишнього Радянського Союзу та різними хвилями емігрували до Німеччини. Вони є дуже неоднорідною групою, тому неможливо об'єднати їх в єдине ціле. Водночас серед них є люди, які на момент переїзду були вже у поважному віці, не так добре вивчили німецьку мову та продовжують довіряти російським медіа тощо. Це також група, яка потенційно схильна віддавати перевагу російським нарративам.

З огляду на те, що в німецькому суспільстві в деяких групах все ще існують ці настрої щодо Росії, чи можна сказати, що в Німеччині досі немає конкретного бачення того, якою може бути німецька політика щодо Росії в найближчому майбутньому? Чи могли б Ви також прокоментувати, як у Німеччині сприймають ідею можливих мирних переговорів з Росією? Наскільки вона поширена, і якими є аргументи тих, хто її відстоює?

Німеччина має досвід «Мінська-1» і «Мінська-2», і деякі еліти, які брали участь у цих угодах, залишаються прихильниками такої моделі.

Люди часто не беруть до уваги наслідки мирних переговорів з точки зору майбутньої поведінки Росії.

Я б не сказала, що ідея мирних переговорів зараз особливо домінує в дискусії, але вона, безумовно, існує. Якщо поглянути на суспільство в цілому, то є ті, хто виступає за мир, що загалом є гарною ідеєю, яка однак вимагає, щоб обидві сторони якомога швидше сіли за стіл переговорів. Для таких людей мир є головною, домінуючою цінністю. Таким чином, один із аргументів полягає в тому, що якщо мир є головною метою, то будь-які переговори, спрямовані на досягнення миру, будуть цінними. Так думають певні групи в німецькому суспільстві і, можливо, певною мірою в церковних колах. Однак ця ідея не обов'язково передбачає чіткі аргументи.

У політичних колах – і не тільки в Німеччині – існує думка, що у певний момент війна має закінчитися шляхом переговорів, і якщо це так, ми вже повинні думати про те, як це може статися. Завжди присутня тенденція орієнтувати-

ся на попередні моделі, звідки і походить концепція «Мінська-3». Німеччина має досвід «Мінська-1» і «Мінська-2», і деякі еліти, які брали участь у цих угодах, залишаються прихильниками такої моделі.

Якщо об'єднати обидві ідеї – про те, що в якийсь момент мають відбутися мирні переговори, і про те, що в минулому такі переговори вже були, тоді ви побачите, як це рішення, може зацікавити деяких людей. Особливо, якщо передбачуваною перевагою цього шляху є отримання перепочинку або коротко- чи середньострокового рішення. Проте люди часто не беруть до уваги наслідки такого вибору з точки зору майбутньої поведінки Росії.

Дехто вважає, що німецькі чиновники можуть скептично ставитися до будь-яких переговорів на кшталт «Мінськ-3», оскільки вони вже мали досвід з «Мінськом-1» і «Мінськом-2». Німеччина наполягала на цих угодах, але врешті-решт вони виявилися неефективними. Чи справді існує цей скептицизм?

Я вважаю це фундаментальною проблемою в Німеччині – політичним новачкам потрібно чимало часу, щоб звикнути до того, як діє нинішнє російське керівництво.

Безумовно, існує багато скепсису щодо того, чи можуть розпочатися переговори на кшталт «Мінськ-3», і якщо так, то яким чином. Звичайно, це неможливо зробити без залучення України, а також без її згоди щодо того, коли це потрібно робити. Повернення до попередніх моделей є одним із варіантів, але, як Ви сказали, якщо люди побачили, що такі методи не принесли результатів, вони можуть не захотіти спробувати їх знову. Це залежить від їх попереднього досвіду в цьому чи інших подібних процесах, а також від їхнього ставлення до цього досвіду.

З іншого боку, серед можновладців є люди, які ще не мають достатнього досвіду, щоб оцінити ситуацію. Я вважаю це фундаментальною проблемою в Німеччині, включно з консульствами щодо Росії, тому що потрібно чимало часу, щоб справді звикнути до того, як діє нинішнє

російське керівництво. Як країна, вона дуже далека від німецького розуміння з точки зору того, як все працює, а також як діють російські громадяни та керівництво. Це досить серйозний процес пізнання.

Отже, з одного боку є люди, які розуміють історію і в результаті відкидають певні варіанти або ставляться до них скептично, а з іншого боку є ті, хто ще не мав справу з Росією настільки, щоб розібратися в поточних обставинах. Зважаючи на нинішню війну, останні можуть почати краще її розуміти, бо можуть на власні очі побачити вкрай варварську поведінку Росії. Тим не менш, здається, потрібно повторювати знову і знову, що саме такої поведінки, якою вона є сьогодні, ми, на жаль, маємо очікувати від Росії у майбутньому. Це дуже складна картина.

Чи могли б Ви сказати нам свою думку про те, які дебати точаться серед німецьких політиків про те, як визначити «українську перемогу» у цій війні? Навесні Центр «Нова Європа» провів експертне опитування з подібним запитанням. Декілька західних дослідників відмовилися відповідати на наші запитання, вважаючи їх безпідставними або передчасним. Водночас більшість експертів були налаштовані дуже позитивно, і найпоширенішою відповіддю було те, що українці самі мають визначити, якою має бути перемога, а Захід просто повинен прийняти це визначення. Як ця дискусія розвивалася в німецькому політичному дискурсі за 10 місяців війни? Чи можна сказати, що німецькі політики чи принаймні канцлер Шольц мають чітке бачення того, як має виглядати українська перемога?

Думка про те, що Україна має вирішити, якою має бути перемога, а Захід має прийняти це, присутня у німецькому дискурсі досить довго. Однак вона наразі дещо відійшла на другий план. Існує

контраргумент, що Захід також причетний, він надає таку велику підтримку, що він також має висловитися про те, як події будуть розвиватись далі. Де-факто Захід має право голосу, тому що якби

було прийнято рішення припинити поставки зброї або скоротити їх, вплив на війну був би величезним. Тож цей голос Заходу поки що значною мірою свідчить на користь підтримки України, попри те, що можна наводити аргументи щодо того, чи цієї підтримки достатньо, чи достатньо швидко вона надається, чи не мала б вона надійти ще до війни тощо.

На мою думку, каменем спотикання буде Крим. По суті, ніхто на Заході не говорить про те, що Україна не повинна намагатися повернути території, які Росія окупувала з 24 лютого. Тоді ми переходимо до питання про угоду на кшталт «Мінська-3» – чи ми маємо повернутись до ситуації до 24 лютого. Я впевнена, що є багато західних гравців, які погодилися б, якби Україна сказала: «Так, ми з цим згодні, давайте так і зробимо». Однак цей сценарій не видається імовірним, тому виникає питання: яку частину цієї території має повернути Україна, і чи це буде лише та частина Донбасу, яка була під контролем Росії до 24 лютого, чи до неї має входити також Крим?

Існують також інші позиції, які полягають у тому, що потрібно говорити не лише про території, а радше про те, який суверенітет Україна може мати після війни, і як цей суверенітет має проявлятися. Однак якщо говорити про територію, мені здається, що Німеччина більше переймається тим, що Україна намагається повернути Крим, ніж Донбас. Отже, все ще існують твердження, які озвучувались під час анексії Криму – наприклад, що історично Крим є в певному сенсі більш російським, ніж українським, або що він був

російським довше, або люди ставлять під сумнів рішення Хрущова у 1954 році передати півострів Українській Радянській Соціалістичній Республіці. Крім того, існує аргумент, що більшість жителів Криму розмовляють російською або є етнічними росіянами. Я не погоджуюся з цими твердженнями, але вони, безумовно, присутні в німецькому дискурсі.

Ці аргументи поєднуються з побоюваннями, що Крим стане остаточною червоною лінією для Путіна. І якщо ця червона лінія буде перетнута, він може вдається до використання ядерної зброї, що дуже лякає декого на Заході. Ті, хто мають цей страх, також вважають, що Україні варто було б відмовитися від Криму, щоб уникнути такого результату. Я не знаю, чи це відкрито обговорюється – можливо, в якихось кулуарах, але менше в публічних дебатах.

Мені здається, що люди поки що не надто замислюються над цим, тому що ніхто з нас не знає, як розвиватиметься війна. Можливо, зрештою не буде потреби в цих дискусіях. Також це не та тема, про яку зараз люди особливо хочуть говорити.

Німеччина більше переймається тим, що Україна намагається повернути Крим, ніж Донбас.

Повернемося до сьогоднішнього. Ви згадали, що деякі західні країни вважають, що вони можуть визначити, як може виглядати українська перемога, тому що вони продовжують пропонувати свою підтримку Україні. Тому наступне наше запитання стосується підтримки, яку Німеччина надає Україні. Наскільки амбітною може стати така підтримка в майбутньому і чи стикається вона із труднощами зараз через зиму? Якою буде підтримка України з боку Берліна найближчим часом?

Одна з причин розриву між німецькою риторикою про допомогу Україні та її діями – це непростий ментальний зсув, (від сприйняття Росії як партнера до ворога).

Німеччина як політичний гравець не настільки звикла до стратегічного мислення у питаннях безпеки та оборони.

Насправді, я налаштована досить оптимістично. Я нещодавно завершила коротку статтю, яка буде опублікована на початку 2023 року, яка розглядає *причини розриву між німецькою риторикою про допомогу Україні та її діями. Три фактори спричиняють цей розрив. Один з них – це непростий ментальний зсув, особливо зміна поглядів на Росію, яка багато років сприймалася як складний чи проблемний партнер, але тим не менш партнер.* Наразі зрозуміло, що Росія є ворогом, але багатьом людям потрібен час для того, щоб відбулась ця зміна в усвідомленні. Для них навіть той факт, що Росія неспровокована і невинувато вторглася в Україну 24 лютого, не означає, що вони змирились з необхідністю бачити в Росії ворога. Тим не менш процес зміни підходу до Росії триває як на політичному, так і на суспільному рівнях.

Іншим фактором, який спричиняє розрив між риторикою та діями, є те, що Німеччина як політичний гравець не настільки звикла до стратегічного мислення у питаннях безпеки та оборони. Лише зараз Німеччина розробляє Стратегію національної безпеки, яка має бути опублікована на початку

2023 року. Повномасштабна війна та поточна ситуація не були головною причиною для створення Стратегії, але вони змушують Німеччину вийти на вищий рівень стратегічного мислення.

Третій елемент – це *бюрократичні перешкоди*, з якими ми вже неодноразово зіштовхувались у німецькому контексті. Ці бюрократичні проблеми заважали надси-ланню зброї, швидкості доставки і здатності здійснювати певні види витрат.

Я з обережним оптимізмом спостерігаю, що ці три проблеми починають поступово вирішуватись. Це не обов'язково буде швидкий процес, принаймні не в усіх сферах. Але він відбувається. Якщо поглянути на промови Шольца – одну від 27 лютого в Бундестазі, іншу в Празі в серпні, промову в ООН у вересні та його нещодавню статтю в журналі *Foreign Affairs* – його риторика насправді видається дуже хорошою. Це те, що потрібно. Тепер питання у тому, щоб дотримуватись цієї риторики на практиці.

Наскільки серйозно, на Вашу думку, Німеччина сприймає Україну як європейську державу? Для всіх нас було приємною несподіванкою те, що Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС. Зараз вона робить усе можливе, щоб якомога швидше почати переговори про вступ і стати членом ЄС. Наскільки амбітним є бачення Німеччини щодо цього питання? Чи можемо ми розраховувати на підтримку Німеччини в цьому процесі?

У Німеччині існує набагато менше згоди щодо членства України в НАТО або участі України в новій архітектурі безпеки, ніж щодо її вступу до ЄС.

Позитивним моментом у цьому процесі є те, що тепер Україна як країна-кандидат може чинити тиск на ЄС.

Мене здивувало те, що Німеччина вирішила підтримати кандидатський статус для України, і, вочевидь, це сталося лише в останню хвилину. Тож є вагомі підстави запитувати, наскільки серйозними є наміри Німеччини. Мене особисто дуже вразили коментарі канцлера Шольца щодо відбудови на конференції в Берліні 25 жовтня. Ці коментарі свідчать про те, що він сприйняв ідею, що Україна стане членом ЄС, і що процес відбудови має бути певною мірою пов'язаний із вступом.

Є побоювання, зокрема через ту промову в Празі, де канцлер Шольц дуже пильну увагу зосередив на питанні внутрішньої реформи ЄС, що це може бути використано як виправдання – мовляв, поки ЄС суттєво не реформується, він не зможе приймати нових членів. І для проведення такої реформи може знадобитися багато часу. Я не знаю, чи стане це проблемою.

Я справді вважаю, що в будь-якому процесі реформування ЄС будуть труднощі, але я також вважаю, що глибина співпраці з Україною до лютого 2022 року означає наявність дуже хорошої основи для співпраці щодо процесу вступу. Співпраця України та Німеччини відбувалась у багатьох секторах. Люди у цих секторах вже знають один одного, знають, чого було досягнуто та якими будуть наступні

кроки. Багато з цього цілком може бути перенесено в процес приєднання, тобто багато чого вже зроблено на технічному рівні.

Мені здається, що дуже ймовірно, що Україна стане членом Європейського Союзу. Я налаштована щодо цього більш оптимістично, ніж щодо членства України в НАТО чи того, що Україна стане частиною нової архітектури безпеки. Це також не виключено, але я думаю, що з цих питань існує значно менше згоди, ніж щодо питання вступу до ЄС, де шлях вже прокладений, і стоїть просто питання слідування цим шляхом. Однак навіть незалежно від процесу реформування ЄС, ймовірно, знадобиться чимало часу, щоб пройти через усі стадії та адаптувати українське законодавство із правом ЄС.

Позитивним моментом у цьому процесі є те, що тепер Україна як країна-кандидат може чинити тиск на ЄС. Це те, що також продемонструвала війна: у кризовій ситуації ЄС може реагувати відносно швидко, швидше, ніж ми бачили в інших випадках у минулому. Існує також можливість для ЄС чинити тиск на Україну, підштовхувати до певних кроки через висування умов (conditionality), а Україна, у свою чергу, може тиснути на ЄС, виконуючи ці умови.

Довгий час членство України в НАТО було чимось на зразок табу в Німеччині. У 2008 році Німеччина та Франція наклали вето на надання Україні ПДЧ. Яким є ставлення до цього питання в Німеччині зараз? Які аргументи може надати Україна, щоб Німеччина сказала «так» її членству в НАТО після закінчення війни?

Аргумент на користь вступу України в НАТО – це її перемога у війні.

Нинішня позиція Німеччини така, що Україна не може вступити в НАТО, поки триває війна. Інакше це означало б втягнення НАТО у війну, чого Німеччина (і не тільки вона одна) не може схвалити. Аргумент на користь вступу України в НАТО – це перемога у війні. Ось чому увага зосереджена на вступі до ЄС – тому що цей процес може принаймні рухатися вперед. Тоді як потенційне членство в НАТО розглядається як щось віддалене.

Це правда, що тоді Франція та Німеччина наклали вето на надання Україні ПДЧ, і це правда, що Франція, Німеччина та США є ключовими гравцями НАТО. Проте правда також і те, що всі країни-члени НАТО повинні були б схвалити це. Якщо ми поглянемо на те, як працює процес ухвалення рішень в ЄС, і на принцип однаковості, виникають проблеми, наприклад, з такими державами, як Угорщи-

на, які часто накладають своє вето. Ми також бачили те, що сталося зі Швецією та Фінляндією, які бажають приєднатися до НАТО, але їх стримує Туреччина. Отже, важливо мати підтримку Франції, Німеччини та, звичайно, США, але вони не єдині, хто потенційно можуть чинити перешкоди для вступу нової країни в НАТО.

Я не думаю, що вступ України до НАТО був забороненою темою в Німеччині. Просто з точки зору Німеччини було дуже ясно, що на той момент вони не підтримають ПДЧ. Я погоджуюсь, що це проблема, що в 2008 році в Бухаресті було прийнято рішення про те, що: «Так, Україна та Грузія колись приєднаються до НАТО», а потім до цього питання ніхто ніколи не повертався. Проте для Німеччини було зрозуміло, що ще не настав час прийняти Україну до НАТО, не лише у 2008 році, але й у наступні роки.

Чи бачите ви якісь зміни в дискурсі щодо НАТО? Деякі відомі німецькі політики визнали багато ініціатив щодо Росії (наприклад, «Північний потік») помилковими. Ми б також додали до цього помилку у вигляді рішення Бухарестського саміту НАТО. Можливо, настав час дослухатись до Києва? Тому що Україна у складі НАТО – це єдиний можливий сценарій забезпечення стабільності в цій частині світу. Росія навіть не думала б про напад на Україну, якби остання була частиною Альянсу.

Зараз в Німеччині більше дискутують про так звані гарантії безпеки для України, ніж про її членство в НАТО.

Зараз в Німеччині більше дискутують про так звані гарантії безпеки для України, ніж про її членство в НАТО. Можливо, ця тема поки що замінила дискусію про НАТО. Канцлер Шольц також заявив, що Німеччина буде готова стати однією з країн, залучених до надання цих гарантій безпеки. Однак поки не

було чітко визначено, що вони в себе включатимуть. Тим не менш, розмова триває, і вона набагато інтенсивнішою, ніж та, що стосується НАТО.

Екс-канцлер Меркель виправдовувала рішення щодо ПДЧ у 2008 році. Втім, деякі люди неминуче

Я не бачу, щоб багато людей визнавали, що у 2008 році було помилкою не надати Україні ПДЧ.

захочуть повернутися до питання про помилки, зроблені в минулому, особливо тому, що майбутня політика Німеччини щодо Росії ще не розроблена. Є окремі політики, які казали: «Так, я зробив цю помилку» або «Це було неправильно з нашого боку». Проте, здається, на політичному рівні немає справжнього бажання систематично досліджувати допущені помилки чи бути надто самокритичним.

Наприклад, нещодавно в одній німецькій статті йшлося про те, що журналіст запитав усі фракції в Бундестазі, чи будуть вони ініціювати або підтримувати створення парламентської комісії з розслідування попередньої політики Німеччини щодо Росії. І ніхто не захотів цього, навіть опозиція. Ймовірно, ХДС не хотіли цього, тому що вони були при владі в той час, коли приймалися рішення, які зараз критикуються. «Ліві» та «Альтернатива для Німеччини», можливо, не хотіли створення такої комісії, тому

що вони підтримували дружню політику щодо Росії. По суті, навряд чи хтось зацікавлений у створенні можливості перевірити попередні помилки, окрім окремих експертів. І хоча експерти справді досліджують ці помилки, *я не бачу, щоб багато людей визнавали, що тоді було помилкою не надати Україні ПДЧ.*

Важливим питанням є те, як інші країни-члени ЄС (тобто Польща та країни Балтії) сприймають не лише питання НАТО, а й Росію – її режим, наміри, цілі тощо. Вони виявилися праві у своєму аналізі. Я сподіваюся, що Німеччина буде більше спиратися на ці держави-члени, при формуванні своєї майбутньої політики щодо Росії.

Про автора

Сьюзан Стюарт - Ph.D., старша наукова співробітниця відділу досліджень Східної Європи та Євразії Німецького інституту з міжнародних питань та безпеки (SWP). Вона також працювала наукою співробітницею Мангеймського центру європейських соціальних досліджень (MZES) та науковою асистенткою кафедри політології

та новітньої історії Мангеймського університету. Серед її основних дослідницьких інтересів – внутрішня та зовнішня політика України, а також відносини між ЄС та Росією. Сьюзан Стюарт також досліджує розвиток громадянського суспільства у Східній Європі та роль прав людини у зовнішній політиці.

Про проєкт

Ukraine Expert Talks є частиною проєкту «German-Ukrainian Researchers Network» (GURN 2). Проєкт спрямований на посилення співпраці між німецькими та українськими аналітичними центрами, а також експертизи в аналізі політики та просування двостороннього діалогу та трансферу знань. GURN проводиться за ініціативи Інституту європейської політики (Берлін) у тісній співпраці з Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва (Київ), ініціативою з розвитку аналітичних центрів think twice UA (Київ), Центром «Нова Європа» (Київ), за підтримки Міністерства закордонних справ Німеччини.

Про видавців

Інститут європейської політики – ІЄП є некомерційною організацією та однією з провідних установ зовнішньої та європейської політики у Федеративній Республіці Німеччина. ІЄП аналізує теми європейської політики й інтеграції, а також імплементує їх на практиці з 1959 року.

Центр «Нова Європа» – заснований у 2017 році, місія Центру полягає в розробці аналітичних досліджень та здійсненні проектної діяльності для просування європейських стандартів та практик в Україні, а також для збереження підтримки лідерами громадської думки, офіційними особами ЄС і НАТО європейської та євроатлантичної перспективи України.

Берлін/Київ, 2023

У експертній бесіді від «Нової Європи» брали участь Альона Гетьманчук та Сергій Солодкий
Редакторська команда: Маріанна Фахурдінова, Сергій Солодкий та Людмила Мельник (ІЄП)
Переклад з англійської: Ольга Чизмар
Верстка: Дмитро Мокрий-Вороновський

© Центр «Нова Європа», 2023
вул. Воздвиженська 10А 04071 Київ
info@neweurope.org.ua
www.neweurope.org.ua

© Institut für Europäische Politik, 2023
Bundesallee 23 10717 Berlin, +49 (0)30 8891340
info@iep-berlin.de
www.iep-berlin.de

All rights reserved.